

6. Торчинський М. М. Структура онімного простору української мови: [монографія] / М. М. Торчинський. – Хмельницький : Авіст, 2008. – 550 с.
7. Шестакова С. О. Лексико-семантичні інновації у системі української номінації (на матеріалі ергонімів і прагмонімів): дис. ... кандидата філол. наук: 10.02.01 / С.О. Шестакова. – Х., 2002. – 241 с.
8. <http://uk.wikipedia.org/wiki/>
9. <http://vseslova.com.ua/word/>

У статті висвітлено основні аспекти дослідження власних назв транспортних засобів у фантастичних творах. Метою цієї розвідки є аналіз вживаних онімних одиниць у творах українських письменників-фантастів, які досі не були під пильною увагою науковців.

Ключові слова: літературна ономастика, власна назва, порейонім.

In the article the basic aspects of research of proper names of transport vehicles are reflected in science-fiction works. The purpose of this research is the analysis of the usage of onym units in works of Ukrainian science-fiction writers, which until now were not under intent attention of research workers.

Key words: literary onomastics, proper name, poreyonym.

Світлана Ігнат'єва
(Полтава)

УДК 811.161.2'367

МОВНА МОДЕЛЬ НАРАТОРА В СУЧАСНОМУ ЩОДЕННИКОВОМУ ДИСКУРСІ

Антропоцентрична орієнтація сучасної лінгвістики детермінує помітно зрослий інтерес дослідників до проблеми взаємозв'язку мови й культури – двох глобальних системних утворень, які регулюють життя індивіда й забезпечують існування соціуму. Антропо- і текстоцентрична парадигма зумовлює досить швидкий розвиток одного із напрямків філології – прагматики тексту, предметом вивчення якої є мовні засоби, що використовуються для оптимального впливу на адресата та досягнення комунікативної мети в умовах заданої ситуації спілкування. Структуралістські концепції Ж. Дерриди (теорія деконструкції) і Р. Барта дають поштовх для нових підходів до інтерпретації тексту в мовному аспекті без механічного втручання у відокремлення змісту і форми. На початку ХХ століття в Україні відбувається поштовх до інтересу до щоденникового жанру, який покликаний насамперед відобразити й матеріалізувати у слові людську пам'ять. Проте інтимність, сповідувальність і приватність щоденника з часом змінюються на його публіцистичність, установкою на масове прочитання і відкритість. На нашу думку, саме вивчення прагматичних настанов наратора, його психологічні та поведінкові реакції сприяють повнішому уявленню про щоденниковий дискурс (ЩД) та особливості його взаємодії з реципієнтом. Автокомунікація як домінанта жанру виявляється на якісно іншому рівні. Водночас зауважимо, що це уможливило зміщення каналу комунікації „Я – Я” в бік лінії „Я – Він” і відповідно модифікацію власне мовної композиції щоденникових текстів.

Як складник індивідуального стилю автора, питання мовного портретування в українській мові розглядали І. К. Білодід, С. П. Бибик, М. М. Богдан, С. Я. Єрмоленко, Ф. Т. Жилко, Д. М. Овсянико-Куликовський, Н. М. Сологуб, М. І. Степаненко, В. І. Статєєва та інші мовознавці. Усе це зумовлює *актуальність* нашого дослідження, присвяченого проблемі організації мовної моделі наратора, аналізу її структури в аспекті прагматики тексту.

Мистецтво організації моделі наратора у ЩД вимагає, щоб разом із його зовнішньою подібністю розкривалося духовне життя людини, відображалися особливості тієї епохи, коли він жив, і ті події, свідком яких він насправді був. Особистість наратора становить важливий складник структури щоденникового тексту. Аналіз його мовної композиції у межах такого підходу уможливило вияв найперспективніших шляхів дослідження тексту загалом, а також ідіолекту наратора. Спираючись на класифікацію типів моделей, запропоновану А. М. Барановим [1], насамперед визначимо її структуру – компонентну модель,

передбачимо прогностичні наміри (поведінку наратора в різних життєвих ситуаціях), простежимо її розвиток у діахронії (як і чому змінюється поведінка наратора ЩД у різних життєвих ситуаціях), розглянемо особливості організації його творчої особистості, схарактеризуємо мовну структуру і співвідношення складників у моделі наратора „я-оповідач” і „я-те, про що розповідаю”, зокрема в аспекті часової організації. Зазначимо, що розв’язання проблеми в аспекті прагматики тексту неможливе без опори на філософсько-естетичну теорію діалогу М. М. Бахтіна, для якого оповідач – „частково зображений автор”, що входить до тексту як частина „чистого автора”, це той „можливий інший”, свідомість і „ціннісний контекст” якого „організують вчинок, думку і почуття там, де вони долучені у своїй цінності до світу інших” [3, с.142].

У дослідженні вживаємо термін *наратив*, який розуміємо як розповідь про події. Щоденниковий *наратив* становить щоденниковий текст, „який розповідає про людей і події, явища, які сталися з наратором, або свідком яких він був” [11, с.78]. Естетичну цілісність щоденнику надає саме його автор, який разом зі своїми роздумами, які щораз нанизуються на один стрижень, надає їм досить умовної завершеності. Для творів такого жанру характерною є фрагментарність, необробленість самої розповіді, стилістична „непричесаність” висловлення тощо [5, с. 67].

На думку професора славістики Гамбурзького університету Вольфа Шмідта, у *наратології* вживаються два терміни – „оповідач” і „розповідач”. Перший із термінів – нейтральний, він веде оповідь від третьої особи, розповідач, навпаки, – від першої особи. Саме він організовує через свою особистість текст. Поняття „наратор” є „тільки функціональним”, тобто таким, що лише вказує на носія, який виконує функцію оповіді безвідносно до будь-яких типових ознак [13, с. 112]. Модель наратора в ЩД є експліцитною, тобто такою, що ґрунтується на самопрезентації. Адресату відоме ім’я наратора, який у ЩД самопрезентується як оповідач тих явищ, подій, учасником яких був через власне „Я”, знайомить з історією свого життя, представляє власні судження, коментує, оцінює, узагальнює, робить детальні висновки. В. Шмідт зауважує, що наратор володіє виразними рисами індивідуальної особистості. На нашу думку, стосовно особи, від якої ведеться оповідь у ЩД, доцільно вживати термін *наратор* або *оповідач*. Співіснування в межах щоденникового дискурсу щоденних і ретроспективних записів зумовлює двокомпонентність наратора, який репрезентується через взаємодію двох мовних сфер. Активні процеси, що відбуваються в сучасній мові, відображаються в його мовній структурі. У ЩД співвідносимо поняття „наратор-творець” і „наратор-оповідач”, дотримуючись погляду В. Шмідта, який інтерпретує наратора як „носія функції оповіді, безвідносно до будь-яких типологічних ознак” [13, с. 66]. Науковець об’єднує оповідача й розповідача і відносить їх до категорії наратора, бо щоденниковий текст передбачає існування й одного, й іншого. Роздуми автора є наскрізними у ЩД. Закономірно, що вони безпосередньо виражають індивідуальність наратора. Незаперечним є те, що у ЩД наратор не просто реконструює ланцюг подій, відтворює минуле, але насамперед формує цілісну натуру Письменника, Творця, який концентрує навколо себе образи сучасників і близьких людей. Він відтворює багатомірний характер творчої особистості не тільки в її складності, суперечливості, але і в процесі становлення. Щоденникові тексти-записи здебільшого підписані творцями, оповідь наповнена автобіографічними й документальними фактами, представлені фотографії з особистих архівів тощо. Виникає відчуття первинності мовного жанру (за М. Бахтіним – самозвіт-сповідь). Варто зазначити, що автор є не просто письменником, а наратором і автонаратором. Через розповідь про себе, про події, які з ним трапились, які його захопили або чимось вразили, він конструює себе як частину сучасного для нього світу. З часом такі історії створюють у свідомості суб’єкта „твір у собі” [9, с. 132] – автобіографічний *наратив*, який виконує не тільки функції самоописування й самопрезентації, але й саморозуміння, самовизначення, самопланування (життєтворчості). Отже, ЩД репрезентує певний момент життя автора, слугує своєрідною „текстовою ідентифікацією життя” [12, с. 156], констатацією поточного моменту самотворення, що є значеннєвим для ЩД. Напр.:

Видавництво „Дніпро”, видаючи в „Золотій бібліотеці” „Тронку” й „Собор”, винесло на суперобкладинку слова з листа Остапа Вишні: **„Я хочу, щоб Ви знали, яка радість обгортає мене, коли мені довелося жити в той час, як живе на світі Олесь Гончар”**. **Читаю зараз ці найдорожчі для мене слова (я завжди пам’ятав їх!) і думаю: який щедрий то був аванс! Адже вийшли тоді ще тільки „Альпи”... І яку велику віру треба було мати в молодого письменника... Ніби з того світу долунює до мене голос мудрого Остапа Вишні... Все життя працюю так, щоб виправдати його сподівання. Намагався ніде й ні в чому не схибити. Та чи відроблено той великий аванс, наданий молодому автору устами Вишні мовби від усього Розстріляного Відродження. Може, й не повністю відроблено. Може, й не вистачить для цього життя.**

Але що висловлена старшим письменником віра була для мене орієнтиром і підтримкою в найтяжчі часи, то це правда. **Бачить Бог, що робив усе, що міг. В ім’я України, для добра народу нашого. Дякую Вам, дорогий Павле Михайловичу, дякую ще з цього баламутного світу** [8, с. 450]. У поданому щоденниковому записі подія передана наратором-творцем тексту як самопрезентація, як певна ігрова поетика, а сама оповідь конструюється через послідовне „нанизування” фактів, що уможливають розширення меж щоденникового жанру і сприяють його багатоплановості і поліфонічності.

Мовленнєва діяльність наратора не обмежена власне мовленням, істотним її складником є внутрішнє мовлення, окремі сегменти якого якраз і організують модель „Я”-оповідач. Вони, на нашу думку, межують із потоком його свідомості. Внутрішнє мовлення закрите й недоступне для інших, втілюється в словесну оболонку, як і зовнішнє мовлення. Воно може відбуватися з вживанням скороченого, стислого, згорнутого вислову, речення. Зазвичай внутрішнє мовлення зрозуміле для оповідача, який до нього вдається, і не завжди – для інших учасників комунікації. Модель наратора, яка організовується у ШЦД, передбачає експліцитне вираження в мові суб’єкта феноменів, які належать до різних сфер внутрішнього світу наратора. Зокрема:

а) **раціональної сфери**, підсистеми загальної оцінки: **Отже, доля сприяє мені. Сподіваюсь, що й операція минеться, коли вже все так вдало стелеться** [10, с. 442]; **Я майже певен: якби Гоголь не порвав із своїм національним середовищем, якби зберіг і надалі ті родинні зв’язки, що жили в юності і ще раніш у дитинстві, - не закінчив би він так трагічно** [7, с. 273]; **Собою невдоволений: занадто часто різну ницість до себе підпускаю на недозволену, небезпечну відстань** [4, с. 472];

б) **сфери волі**: **Почуваю й на собі це щоденне цькування – послідовне, методичне <...>. Думав після ООН припиниться. Не припиняється. Що вони хочуть від мене? Але муσιш витримати й цей Мангшилак** [7, с. 175]; **Господи Боже милосердний, забирай хоч нас, фронтових людей, без мук отаких, бо хіба ж мало ми настраждались на фронтах, хіба ще мало натерпілись? Тож яви нам Боже, хоч свою останню ласку. Тільки про це – єдине – благаю** [8, с. 548]; **Їдкий, болісний, проймаючий свист бомби, наче вона прямує тобі просто в серце. Ой, Господи, коли вже так судилось, то хай краще вб’є одразу. Тільки не каліцтво! Тільки не мучитись** [10, с. 387]; **Треба писати – й писати як слід. Нічим іншим, тільки справжніми творами можна сьогодні відстоювати честь літератури** [7, с. 226];

в) **емоційної сфери**: **На жаль, горожанин втрачає відчуття неба. А воно є. Як і відчуття землі** [6, с. 337] **Іноді мені допомагало небо. І на фронті, і пізніше. От жаль, що з Олександром Петровичем ми ніколи не торкались цих надто тонких сфер. Може, тому, що це ж – дуже делікатне, глибоко інтимне** [8, с. 545]; **Читаю Степана Пушика – „Стражгора”. Повість з магнітофона, але яка річ! Справді, народна. Справді, мистецьке дослідження народної психології. Розум, дотепність, глибина. І розкутість. Яка мова! Злитки золоті... Оце те, що треба сьогодні нашій залітературеній літературі** [7, с. 480]; **Шкода, що мій торішній щоденник загинув** [10, с. 177]; **Я й не зоглянувся, як проминув сьогоднішній день і, на жаль, не встиг нічого зробити** [10, с. 183].

Структуруючи внутрішній світ наратора, у моделях мовної взаємодії необхідно враховувати насамперед його психологічний стан. У межах моделі наратора ЩД як учасника комунікації виокремлюються такі складники:

а) модель навколишнього світу – роздуми про навколишній світ. Напр.: *Нещасні недоумки! Ніяк не втямлять, що їм заважає не хтось, а лише власна їхня убогість, злиденність душ... Не знають любові, нема за душею нічого, крім злоби й заздрощів, тому й картає їх доля...* [8, с. 483];

б) модель себе, або аутомодель (пор. самосвідомість у психології) – роздуми про себе: *Допомагати їй [інтелігенції], а не дивитись на неї звисока. Я з нею, а не зі снобами. Сноби ніколи не були мені близькі* [6, с. 377]; *Виступав перед бібліотекарями міста Києва. Розмова про все. Наліт зляканості серед цих людей ще відчувається. Я дав собі волю* [8, с.190]; *Чому особливо сумно стає на душі, коли цвітуть садки? Все далеко, все безповоротне озивається... І все дужче любиш тих, хто вартий любові ...* [8 с. 191];

в) модель співрозмовника (пор. соціальне сприйняття в психології) – роздуми про співрозмовника. Напр.: *Вважає, що я його смертельно образив. А мені вже осточортіли оці дволикі зі своїми безкінечними хитруваннями. Мужності ні на гріш, а до інтриг охота. І Йван теж йому підгалдикує, за що й одержав теж свою дозу – відчепись...* [7, с. 345]; *Озлоблений, мстивий нікчема, він моє життя ділить на якісь „етапи”... А я ще мав до нього співчуття!.. Коли на нього валилося горе, мені його ставало жалко. І за цим я не добачив його потворності, не помітив, як рак уже роз’їв його душу. ... Такий він, цей трупно-зелений, мертвоокий кат української інтелігенції* [6, с. 373].

Важливою категорією типології наратора є насамперед антропоморфність, оскільки оповідувальна інстанція найчастіше особистісна. Опозиція дієгетичного і недієгетичного наратора становить основну ознаку у визначенні його типів. Установлено, що в ЩД наратор дієгетичний, оскільки він оповідує про самого себе як про фігуру в дієгисісі – з погляду тієї історії, яку розповідає. У цьому випадкові він розпадається на дві різні функціональні інстанції – „Я”, яке розповідає, і „Я”, про яке розповідає. Водночас, користуючись схемою, яку запропонувала Сюзан Лансер, Вольф Шмідт пропонує власну типологію дієгетичного наратора: непричетний наратор (який не присутній в історії, яку оповідає), непричетний свідок події, свідок-протогоніст, другорядний персонаж, один із головних персонажів, головний герой (наратор-протогоніст, автобіографічний наратор). На нашу думку, для ЩД останній тип є максимально значущим.

Отже, мовна модель наратора у ЩД є центром організації мовної композиції сучасного ЩД, який динамічно розвивається. Своєрідність мовної структури наратора у ЩД зумовлена модифікацією домінанти жанру: відкритість щоденника автокомунікації виявляється на якісно іншому рівні. Він посідає проміжне місце між позиціями „Я – Я” і „Я – Він”. Модель наратора становить текстотвірну категорію у ЩД. Ядром мовної композиції моделі наратора є явний оповідач, що визначає вибір спектру словесних рядів і характер відносин між ними в його мовній структурі. Модель наратора – суб’єктивно упорядкований живий досвід його життєвого шляху, який має більш-менш константний „ядерний” сегмент і „периферійний”, який постійно оновлює авторське „я”, що окреслює ядерний сегмент у мовному просторі. ЩД представлено: по-перше, зовнішніми формами (соціальні явища – характери, вчинки, етичні, моральні риси); по-друге, внутрішніми (тобто внутрішній світ людини, її почуття, переживання). Аналізувати внутрішній сегмент свідомості найскладніше. Проникнути в його внутрішній світ дозволяє тільки ретельне дослідження, глибоке вивчення саме ЩД, бо саме в ньому віддзеркалюється насамперед досвід самопізнання не одного покоління людей протягом тривалого часу.

Отже, організувати модель наратора в щоденниковому текстовому сегменті як маркера дискурсивної практики закономірно для ЩД. Крім того, вихідна модель наратора залежно від авторської інтенції, від обраної ним дискурсивної практики, слугує насамперед репрезентаційною моделлю об’єкта, обраного як для опису, так і для виявлення його внутрішніх суперечностей, спираючись на інші змістові компоненти дискурсу. На

мовленнєву поведінку адресанта тексту впливають такі чинники, як виховання людини, середовище спілкування, її освіта, професія тощо. Досліджуючи мовленнєву поведінку, можна скласти прагмалінгвістичний портрет відправника тексту. Мовленнєва поведінка людини складається з її мовних вчинків, які здійснюються миттєво, автоматично, несвідомо. Здійснюючи мовленнєвий вчинок, адресант обирає певні лінгвістичні одиниці. Цей вибір залежить від окремих складників конкретного мовленнєвого акту, зокрема, від індивідуальних особливостей адресанта і від реакції адресата. Відправник тексту своїм висловленням прагне досягти певного ефекту та вплинути на одержувача. Метою впливу є як інформування, так і прагнення спонукати читача до певних дій.

Отже, організована модель наратора у ЩД має універсальний характер, становить важливий складник мовної композиції сучасного ЩД. Репрезентована система її організації сприяє мисленнєвому уявленню про наратора, реалізується матеріально і надає нової, ширшої інформації про щоденниковий дискурс.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баранов А. Н. Аргументация как языковой и когнитивный феномен / А. Н. Баранов // Речевое воздействие в сфере массовой коммуникации / [отв. ред. Ф. М. Березин, Е. Ф. Тарасов]. – М. : Наука, 1990. – С. 41–52.
2. Барт Р. Избранные работы. Семиотика. Поэтика / Р. Барт / [составление, общая редакция и вступительная статья Г. К. Косикова]. – М.: Прогресс, 1989 (2-е изд. – 1994, 3-е изд. – 2001).
3. Бахтин М. М. Эстетика словесного творчества. / М. М. Бахтин. – М.: Искусство, 1986. – 445 с.
4. Воля Олесь. Щоденник. Сорок років. 1969–2009 / В. Олесь. – К.: Аконті, 2011. – 1208 с.
5. Галич О. А. Українська письменницька мемуаристика : природа, еволюція, поетика / О. А. Галич. – К.: КДПІ ім. О. А. Горького, 1991. – 217 с.
6. Гончар Олесь. Щоденники: у 3-х т. / О. Т. Гончар; [упоряд., підгот. текстів, ілюстр. матеріалу В. Д. Гончар]. – К.: Веселка, 2002–2004. – Т.1 (1943–1967). – 455 с.
7. Гончар О. Т. Щоденники: У 3-х т. : Т. 2 (1968–1983); [упоряд., підгот. текстів, ілюстр. матеріалу В. Д. Гончар]. – К.: Веселка, 2003. – 607 с.
8. Гончар О.Т. Щоденники : У 3-х т.: Т. 3 (1984–1995); [упоряд., підгот. текстів, ілюстр. матеріалу В. Д. Гончар]. – К.: Веселка, 2004. – 606 с.
9. Кристева Ю. Избранные труды : Разрушение поэтики / [составитель, отв. ред. Г.К. Косиков; перевод с французского Г. К. Косикова и Б. П. Нарумова. – М.: РОССПЭН, 2004.
10. Любченко А. П. Вертеп (повість). Оповідання. Щоденник / А.П. Любченко / [упоряд., авт. післямов. В. А. Любченко ; авт. передм., комент., приміт. І. Л. Михайлин]. – Х.: Основа, 2005. – 464 с.
11. Попов Е. А. О лингвистике нарратива / Е. А. Попов // Филологические науки. – 2001. – № 4. – С. 87–90.
12. Хеннингсен Ю. Автобиография и педагогика / Ю. Хеннингсен. – М., 2000.
13. Шмидт В. Нарратология / В. Шмидт. – М. : Языки славянской культуры, 2003. – 312 с.

У статті організовано модель наратора в щоденниковому дискурсі, також визначено його прогностичні наміри, простежено розвиток у діахронії. Визначено особливості організації творчої особистості наратора в щоденниковому дискурсі, схарактеризовано мовну структуру і співвідношення складників у моделі наратора „я-оповідач” і „я-те, про що розповідаю”, зокрема в аспекті часової організації.

Ключові слова: *модель наратора, ядерний і периферійний сегменти, дієтичний наратор, внутрішній світ, щоденниковий наратив.*

The research organized a model of narrator in the diary discourse, and also identified his/her prognostic intentions, traced the development from the diachronic perspective. The features of the creative personality of the narrator in the diary discourse were defined, the linguistic structure and the correlation of the components in the narrator model "I-the-narrator" and "I-am-what-I-tell," particularly in terms of temporal organization, were characterized.

Key words: *narrator model, nuclear and peripheral segments, dietetic narrator, inner world, diary narration.*

СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ГАЗЕТНИХ ЗАГОЛОВКІВ У ВІННИЦЬКІЙ ПРЕСІ

Мова преси цікавить дослідників (як журналістикознавців, так і лінгвістів) у плані багатьох актуальних лінгвістичних проблем, серед яких на окрему увагу заслуговують мовні особливості газетних назв. У наукових працях питання газетних заголовків висвітлювали в різних аспектах: з погляду їхньої архітектоніки, синтаксичної природи, функціонального розвитку, семантики, стильових параметрів тощо (О. П. Безсонова, В. В. Здоровега, В. Ф. Іванов, Е. О. Лазарева, І. Л. Михайлин, Д. М. Прилюк, В. В. Різун, О. О. Тертичний, М. С. Тимошик, Є. В. Толкачов, В. Е. Шевченко та ін.). Незважаючи на те, що журналістами накопичено значний досвід творення заголовків, у пресолінгвістиці проблема найменувань журналістських матеріалів усе ж викликає дослідницький інтерес.

У сучасних виданнях газетного типу майже всі тексти й ілюстрації публікують із заголовками, які є органічним першоелементом текстової публікації, нерозривно пов'язаним із нею змістом. За визначенням Є. В. Толкачова, завдання назви газетної статті – «допомагати виявляти матеріал, відображати його зміст і стиль викладу» [6, с. 3]. І. Л. Михайлин виокремив такі основні риси заголовка: він має бути «виразним, стислим, змістовним, цікавим, легко відкладатися в пам'яті читачів» [4, с. 225]. Чим компактніше буде сформульовано головну ідею твору, тим більшою буде сила медіа-заголовка і полегшеним його сприйняття. Ефективність назви газетного матеріалу прямо залежить від уміння автора дібрати влучний, місткий і лаконічний заголовок, який «працюватиме» на читача, керуватиме його увагою.

Мета дослідження – проаналізувати функціонально-стилістичні особливості заголовків у вінницькій пресі.

Об'єктом дослідження є публіцистичні тексти в газеті «Вінниччина». *Предмет дослідження* – структура та стилістичні особливості заголовків у цьому виданні. *Матеріалом дослідження* стали заголовки публікацій, дібрані з газети «Вінниччина» (2011–2012 рр.)

Заголовок як складову тексту активно вивчають дослідники, що працюють у руслі лінгвістики та стилістики тексту загалом, а також вивчають його на функціональному рівні. Саме тому в газетній публіцистиці заголовку приділяють особливу увагу, бо читач проглядає передусім назви статей і тільки потім починає читати текст із тим заголовком, який його зацікавив. Іншими словами, в такий спосіб автор публікації прагне «завоювати» читача, привернути його увагу, затримати її і досягнути прочитання всього матеріалу [1].

Заголовок – це один з основних елементів журналістського твору. Цілком слушною є думка, що заголовок – це концентроване відображення головної ідеї твору, думки автора. О. О. Тертичний наголошує, що заголовок – слово головне. І саме тому це слово повинне бути сказане усвідомлено, чітко та яскраво, так, щоб читачу не важко було зрозуміти, що перед ним саме той текст, який потрібно прочитати. Текст, не увінчаний вдало дібраним заголовком, не можна вважати закінченим твором [5].

Назва газетної публікації – це концентроване відображення головної ідеї твору, головної думки автора, але відображення лаконічне, максимально стисле, чітке, конкретне. Конкретність – важлива якість заголовка, виявляється в різних формах, зокрема:

- у формі чіткого й прозорого гасла: *Залишайтеся молодими!* (2012. – № 15. – с. 14);
- у формі стислого висновку-узагальнення: *Нова економіка – нова країна* (2012. – № 27. – с. 10); *Звіряти кроки корисно* (2011. – № 95. – с. 4); *Відмова від госпіталізації виявилась фатальною* (2012. – № 32. – с. 15) ;